

פרוטוקול מס' 49

מישיבת ועדת הכספים

יום ב', ט"ז בטבת התשמ"א, 11.1.1982, שעה 15.00

נ כ ח ו :

חברי הכנסת:

ש. לוריאני - היו"ר
י. ז. אמיר
נ. פדר
י. זייגר
י. זכאי
נ. ארד
א. נחמקין
ד. תיכון
א. אבטבי
א. גרנוח
י. חשאי
י. כהן
מ. כהן
א. כ"ץ-עוז
א. מלמד
א. שפירא
צ. רנר
י. כהן (אורגד)
נ. בלומנטל
א. אוזן
מ. חריף

מוזמנים:

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש. ארליך
מ. בן-מאיר - מנכ"ל משרד החקלאות
ע. שפירא - עוזר שר החקלאות
נ. יניב - משרד החקלאות
י. רז - " "
ס. אלחנני - כלכלנית הוועדה
מר דמביץ - יועץ משפטי לוועדה.

מזכיר הוועדה: א. קרשנר

קצרנית: מזל כהן

סדר-היום: פיצויים למפוני סיני - המשך הדיון.

פיצויים למפוני סיני - המשך הדיון

היו"ר ש. לורינץ:

אני פותח את הישיבה.
הרשה לי בינתיים לקדם אותן, אדוני השר, ברט.
אתה לא פנים חדשות. מר ארליך ישב בחדר הזה הרבה שנים. קודם
כחבר ועדת הכספים. אחר-כך בתוקף תפקידו כשר האוצר. אני שמח עכשו
לקדם אותו בברכה כסגן ראש הממשלה וכשר החקלאות, ועל כולם כידיד
של כולנו.

אנחנו התחלנו לדון היום בשעה עשר
בנושא: פיצויים למפוני סיני. הדיון היה טוב. על רמה גבוהה. הוא
היה לגופם של דברים. החברים הביעו את דעתם כפי שהם מבינים את
העניינים. בוודאי היה יותר יעיל לו היינו שומעים קודם דיוח
מפייך, מר ארליך, ואחר-כך היינו מקיימים את הדיון. אבל למעשה זה
לא שינה הרבה. אנחנו נחזור ועוד נעשה סבוב שני אחרי שנשמע את
דבריך.

אני מצטער שמר ארליך קשור להתחייבות
אחרת והוא יוכל להיות אתנו עד שעה ארבע. אנחנו ננצל את הזמן
כמה שאפשר. בבקשה, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החקלאות מר ארליך.

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות

ש. ארליך: אדוני היושב-ראש, אני מבקש למסור סקירה
קצרה, אם כי אחלק את הדברים לתקופות שונות לאנשים שונים. האחריות
היא של הממשלה כולה, ואני מניח שחברי ועדת הכספים מבינים שלאחר
החלטת הממשלה יש רק החלטה אחת. יכולות להיות דעות שונות, אבל יש
עמדה אחת. אני אומר את זה בהקשר לפרסומים של כלי התקשורת מהישיבה
הזאת וערב הישיבה, כדי שלא ייחסו לי דברים שלא אמרתי.

אני חייב לספר פה מספר דברים. הטיפול
במתפנים מסיני היה מחולק בין שני גופים: משרד החקלאות -
שר החקלאות ומנכ"ל משרד החקלאות מר בן-מאיר שהוא ראש מינהל הביצוע
של המיגזר החקלאי; בעוד שבמיגזר העירוני עסק בו לאחרונה - כאשר
אני אומר לאחרונה, זה אומר לא לראשונה - מנכ"ל משרד ראש הממשלה
מר שמואלביץ.

כזכור לכם, זאת ממשלה חדשה. אנחנו
מכהנים כממשלה חדשה מ-6 באוגוסט. לענין המתפנים מסיני במיגזר
החקלאי הצטרפתי לפני כ-3 חדשים בתוקף היוחשי שר החקלאות. בממשלה
הייתה החלטה לפני שלוש שנים, כאשר הוסדרו ענייני ביצוע הסכם השלום,
שר החקלאות היה אחראי על המתפנים התקלאיים בסיני; ושר השיכון
היה אז אחראי על המתפנים העירוניים בימית. כך שאני עוסק בענין
באופן אישי שלוש חדשים. אבל זה לא אומר מאומה. הממשלה עוסקת
בזה שלוש שנים.

העובדה היא, עד לפני שלושה שבועות
במיגזר העירוני ולפני חודשיים במיגזר החקלאי עמדנו בפני מצב של
לא מצב. הטיפול במטריה הזאת הוא מאד כפוי טובה מבחינה נפשית. אני
לא מאמין שיש יהודי ציוני במדינת-ישראל שעוסק בעניינים של עקירת
ישובים. מי שעוסק בזה, דמו נשפך יום יום. זה לא פשוט לראות משק
מסודר, מושרש בקרקע, נעקר בצורה אכזרית ומועבר אל פנים הארץ,

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות
ש. ארליך:

לישובים, לערים אף שהאדם יוצא את מקומו. אנחנו לא מכתובים לאיש
איך לשקם את חייו לאחר פינוי סיני. אבל זאת טרגדיה נפשית לטפל
בדברים כאלה. אני, כפי שחברי ועוזרי מסרו לי, אני האיש ה-12
שעוסק במשא ומתן זה.

נ. ארד: ה-13.

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות
ש. ארליך: היה תוהו ובוהו במשא ומתן ובקשר
בינינו לבין שני המיגזרים. היום אני יכול לברוא לוויסדה הרחפיה
ולחודיע שעד לפני חודשיים עם המיגזר החקלאי ולפני שבועיים-שלושה
עם המיגזר העירוני - עד לפני כחודש לא עסקתי במיגזר העירוני,
בענין הזה טיפל מנכ"ל משרד ראש הממשלה. אתם יודעים מדוע הוא הפסיק
לטפל בענין זה. הדברים פורסמו בכל כלי התקשורת - החלטתי, פסקתי
על דעך כולם. בוודאי לא ציפיתי שימבלו אותי בזרי דפנה. הייתי
בטוח שתהיה בקורת. קודם כל בקורת מקצועית. האופוזיציה חייבת לבקר,
ואין לי חלילה טענה. הרי מלאתי פעם את התפקיד הזה.

י. זכאי: אני מבין שהקואליציה לא מבקרת?

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות
ש. ארליך: זכותם לבקר מה שלא נראה להם. ידעתי שהחלטה שלי לגבי הפיצויים
תיתקל בהתנגדות ובבקורת, ואני מקבל את זה ברוח טובה. אבל אתם
צריכים לדעת, קנה המידה הכספי לא היה קנה המידה האמיתי, ואני
הקדמתי ואמרתי: עקירת משפחות שהלכו להווי חיים מסויים, בייחוד
במיגזר החקלאי, גם העירוני, באכזריות, זה עולה בדמיות תרתי משמע,
ואי-אפשר לפרט את זה לפרוטוים ירשות. יש פה קצת לחלוחית. אני חושב
שהרבה משפחות, לעולם לא תגענה למנוחה נפשית. הן תמיד תרגשנה משקע
בלבן ובנפשן. צר לי עליהן. אבל מותר לי להעיר לאותם חברים שהיו
בממשלה ההיא ששלחו לשם מתוך הבטחה שלנצח ישארו, להתחשב ולגלות
הבנה כלפיהם. תנהגו קצת בחסד.

אני מודיע שלא התחשבתי בערכים ריאליים,
חמריים, כספיים. היו אלמנטים בשיקולי מאד סנטימנטליים. אבל גם לא
הפלגתי. אני חוזר ואומר, לפני כחודשיים לא היתה שפה משותפת בין
המחייבים החקלאיים כעירוניים לבין הממשלה, ותוך תקופה קצרה סמכו
על חבר ממשלה שהוא יחליט, ומה שיוחלט על ידו יהיה מקובל עליהם.

אני מבקש גם לומר, שאני יודע מהם
ערכים כספיים במשק, באינפלציה, בתקציב ועלי לומר, למרות שאמרתי
קודם שלא הערכים הריאליים עמדו לנגד עיני, אבל גם אלה עמדו לנגד
עיני. לא רק היכולת להסתדר, אלא גם היכולת של הממשלה לשלם. כדאי
שתדעו, עד עכשו הממשלה שלמה מקדמות בין מיליארד למיליארד וחצי שקל.
בשנת התקציב הנוכחית יצטרכו לשלם עוד כמה מאות מליוני שקלים. עיקר
החשלוים יהיה בשנת התקציב הבאה, כלומר, החל מאפריל 1982. לכן קצת
תמהתי, מה קרה? יש שנת תקציב חדשה. מה הבעיה? 2.5 מיליארד שקל,
כמה זה? פרומילן? חצי פרומילן? מה הזעקה?

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש. ארליך:
עלי להוסיף שחוגי משרד האוצר העריכו את גובה הפיצוי בכ-4 מיליארד שקל. אני חרגתי בשיקולי ב-100 מליון שקל ותו לא, מחוך התניה שזה יוסכם מראש על-ידי ועדת השרים לענייני סיני, ואם לא אקבל הסכמת ועדת השרים, הממשלה תחליט והממשלה תחליטה.

העקרונות שקבעה הממשלה ב-10 במרץ 1980, אני נשארתי נאמן להם על כל תג ופסיק. אני מבקש לומר שדחיתי את מרבית הפניות שהופנו אלי על-ידי בעלי המשקים, חנויות ועסקים בימית ובפיתחה. כאשר תעשו את החשבון תגיעו ל-20% ממה שהם בקשו. לא היתה כאן יד פזרנית.

אני לא שותף לדוגמאות של השוואות סטטיסטיות של הפיצויים מול השקעות או נטואליות שאפשר לעשות בכסף הזה. אנחנו משלמים פה כסף כחלק ממחיר השלום. אני כבר אמרתי קודם, יש דברים שאינם נמדדים בכסף. הלכו לשם אנשים על-פי שליחות של ממשלת ישראל והובטח לאנשים האלה שלנצח הם ישארו שם. הכנסת החליטה ברוב מסיבי על הסכם השלום עם מצרים. פיננסי הפיתחה ועקירת משפחות, הדבר הזה עולה יותר בדם מאשר כדמים. אני מבקש למען המשפחות שם, אל תדברו במונחים אכזריים של כסף. זה יותר מכסף. האנשים האלה טענו מתוך יאוש שהוליכו אותם לולל. ממשלת ישראל שלחה אותם באחריות מלאה לנצח. כמובן אנחנו העדפנו את השלום על הנצח הזה.

אני מבקש לומר, בכסף בלבד לא קונים פיננסי בשלום. זה לא היה קנה המידה. אבל אם אפשר בעוד מאה מליון שקל להבטיח שמכסימום אנשים יתפנו מרצון, אין להסס וצריך לעשות את זה. חלילה נפש אחת תקפח את חייה, לא נמצא לה מקום מנוחה.

חלק ניכר מהמחיישבים לא ידעו על פסיקתי אלא לאחר פרסום החלטת הממשלה. ובכל זאת 90 וכמה אחוזים קבלו את הפסיקה בלי הסוס. יש פה ושם בעלי עסקים שאינם מרוצים. אני שומע שהם ערכו מסיבת עיתונאים והביעו את רצונם. אם יש יותר מרוצים, אני רגוע.

אני מבקש לומר לוועדה הנכבדה הזאת, בבדיקה שעשיתי לגבי הפיצויים של בעלי העסקים תושבי העיר ימית, בהערכת האובייקטיבית מצאתי שתמורת הפיצוי הזה הם לא היו מסוגלים להסתדר במקום אחר במדינה. אני חושב שהיה צריך להשיג להם משהו כדי שהם יוכלו להסתדר. הפיצויים בעיני היו נמוכים. כל הדבורים בכלי התקשורת, אני לא שותף להם. או שהם לא יודעים את העובדות, או שהם מתעלמים מהן.

אני מבין שוועדת הכספים מקיימת היום דיון עקרוני, ציבורי. אבל אני מבין שהיום אין עוד פניית הממשלה להחלטות ולאישור. זה רק חילופי דברים ודיון פומבי. אם אני יכול לתרום לדיון הזה ולהאיר את עיניכם, ברצון אעשה את זה. אני מודיע שאם יש שאלות ספציפיות, ענייניות, באו אחי עוזרי הנאמנים: מנכ"ל משרד החקלאות שהוא ראש מינהל הביצוע; עוזרי מר שפירא. הם ישיבו לכם על כל השאלות.

היו"ר ש. לורינץ:
 לפני שנשאל זאלות, האם אתם תוכלו להשיב לנו ע כמה שאלות שנשאלו לפני הצהרים. שאלה ראשונה, כמה יקבלו המשקים והישובים השונים כל אחד לפי דרגתו?

שאלה שניה, בקשר לעסקים בעיר. יש עסקים קטנים ועסקים בינוניים. איך זה נמדד לפי הקטגוריה של עסקים וכמה מקבלים?

נשאלה שאלה לגבי דירות: דירות בבעלות ודירות בשכירות. נשאלה שאלה בקשר לנשוייהם של אנשי צבא קבע, שלפי החלטת הממשלה הן תקבלנה גם כן פיצוי. בעד מה הפיצוי הזה? נדמה לי שאלה היו השאלות העיקריות.

ד. תיכון: ומבני תעשייה.

י. כהן (אורגד): חובות קיימים של משקים חקלאיים.

היו"ר ש. לורינץ: היתה שאלה בקשר למיסוי. מה הכוונה, האם הכל נטו או על דברים מסויימים יהיה מיסוי?

ודבר אחרון, קבלתי מברק ממושב נתיב העשרה. הם מתחרטים ואינם מקבלים את ההסכם הזה. האם הדבר הזה ידוע לכם? בכלי התקשורת אנחנו שומעים שגם בעלי העסקים בימית מתנגדים לזה.

כדי שהחברים לא יצטרכו לשאול, עשיתי את זה בקצרה. חזרתי על שאלות שנשאלו ואם אפשר להשלים את האינפורמציה לפני שהחברים ישאלו שאלות, מה טוב.

י. כהן: לגבי מפעלים אזוריים ולגבי המכבסה בנאות סיני, האם ההסכם שהמדינה עשתה, נלקח בחשבון?

היו"ר ש. לורינץ: הייתי שואל כך, במשר לאיתם דברים שעדיין איך סיכום, אם זאת המכבסה או תחנת הדלק, כמה אתם מעריכים שתוסיף?

מ. בן-מאיר: במברקם של תושבי נתיב העשרה נאמר, שאם פסיקת הממשלה חשונה, הם מתחרטים.

היו"ר ש. לורינץ: נכון. שאלה אחרונה, האם יש לכם הערכה לגבי אותם דברים שלא סוכמו, וכמה זה יכול לבוא לידי ביטוי פחות או יותר במספרים?

מ. בן-מאיר: כאשר אני אפרט כאן את המספרים המתייחסים למשקים החקלאיים, אני אפרט בדרך כלל סכומים הכוללים את המשק התקני, את ההשקעות העצמיות של החבר במשק ואת ההשקעות העצמיות במפעלים האזוריים. כלומר, בחאגידיים המשוחפים. כאשר אני אפרט את הסכומים המתייחסים לעיר ימית, אני, מטבע הדברים, אחרי טיפול של שבועיים, יכול לפרט רק את מה שמקביל למושג תקני במיגזר החקלאי. האם אני ברור מספיק?

נ. ארד:

לא.

מ. בן-מאיר:

כלומר, בעיר ימית אני מדבר על ממוצעים שאינם כוללים השקעות עצמיות. אני אציג פה פערים. מצד אחד זה כולל את כל ההשקעות העצמיות במשק ובכלל זה בתי אריזה; ומצד שני זה כולל אך ורק את העסק ללא השקעותיו הנוספות מעבר לסטנדרט של בעל המשק עצמו.

לגבי משק אחד, ניר אברהם אתן גם את ההערכה התקנית, והסיבה לכך היא שנייר אברהם והעיר ימית עלו להתיישבות באותה שנה, שנת 1976.

אני עובר לשאלה הראשונה. המספר שהופך על-ידי משרד האוצר הוא מדויק. שדות - 7.9 מליון שקלים פר-משפחה ובכלל זה השקעות עצמיות. זה המשק הותיק ביותר. נדמה לי משנת 1970. ניר אברהם - 5.2 כולל, (4.5 תקני).

אולי הערה אחת נוספת. כשאני עושה ממוצעים בכפר, אני הרבה יותר קרוב למספר האבסולוטי הנכון, כי יש דמיון רב, יש שוויוניות בין משק אחד למשנהו. כשאני עושה ממוצע בעיר, אני עושה ממוצע שההתפלגות ממנו היא רחבה יותר.

נביעות - 4.8, זה לא כולל את כפר הנופש. אסביר למה. כשם שבנאות סיני זה לא כולל את המכבסה, כשם שבדקלה זה לא כולל את תחנת הדלק, כך גם כאן. הכוונה המקורית היתה כאשר הטיפול חולק בין שני המשרדים, שהחקלאים לא יטופלו באמות מידה של המיגזר העירוני.

דיקלה - 7.2, לא כולל תחנת הדלק. חרובית - 5.1. זהרון - 4.7. אוגדה - 5.37. נתיב העשרה - 7. נאות סיני, לא כולל מכבסה ועסקים - 5.75.

קריאה: איזה עסקים?

ע. שפירא: הם טוענים שיש להם עסקים נוספים: חוף הים, מסעדה ותחנת דלק. כולם קרויים: מפעלי נאות סיני בע"מ.

מ. בן-מאיר:

פריאל - 4.2. תלמי-יוסף - 4.5. סך הכל הכללי במכפלה של מספר הנפשות הוא 2.3 מיליארד שקלים. אבל פה אני רוצה להעיר נקודה אחת נוספת. כאשר נערכות השוואות לאומדנים קודמים, כל האומדנים הקודמים התייחסו ל-350 משפחות. החשבון הסופי הוא ל-383 משפחות.

נשאלתי על עסקים בעיר, דירות בעיר ותעשייה בעיר. לגבי העסקים בעיר, ואני מצטער שאין לי כאן הפרדה. יש לי כאן מספר כולל, אבל הוא מקביל למספר הכולל שבמיגזר החקלאי. בשביל חנות ודירה, פה אני חוזר ומדגיש זה ממוצע שההתפלגות ממנו היא גדולה. חקני, כלומר בלא צורך להוכיח השקעות נוספות בחנות או בבית - 3.56 מליון שקל. יוכיח השקעות נוספות, יקבל את זה.

כמה חנויות תקניות יש?

י. כהן (אורגד):

יש 30 חנויות ו-21 ביחנים. היתרה היא או קבלנים שאינן להם חנויות, או אנשים

ע. שפירא:

שעבדו בבית.

בסך הכל יש מאה עסקים. חעשיה, מה שנקרא תא אחד בחעשיה,

מ. בן-מאיר:

ביחן חעשיה אחד - 3.22 עם בית מגורים. כל תא נוסף, הוא מקבל יותר. כל תא נוסף זה עוד 250 אלף שקל.

זוג שכירים, כלומר הפיצוי שלהם על היותם שכירים, פיננסיים מימית ובית מגוריהם - 2.09 מליון שקל. הקדמתי ואמרתי, כ"י לתת תמונה מדוייקת, אני מציג את הפיצוי על משק שהוא כולל את החלק היצרני ובית מגורים; ואני מציג את הפיצוי בעיר - אינן כל משמעות להגדרת דירה בנפ"ד, כי אני רוצה להראות מה משפחה מקבלת - אם זאת משפחה שעוסקת בעסק יצרני בחעשיה, אם היא עוסקת בחנות או אם זאת משפחה העוסקת שם כשכיר ואינן לה שום נכסים למעט דירה.

האם הותק נלקח בחשבון?

י.ז. אמיר:

הסברתי שאני לוקח משק שנבנה ב-1976 ועיר שנבנתה ב-1976.

מ. בן-מאיר:

מר בן-מאיר לקח לדוגמא את ניר אברהם וימית. משק חקלאי ועיר שניהם מ-1976.

היו"ר ש. לורין:

אחד ממרכיבי הפיצויים שנקרא משום מה מענק ביסוס הוא לפי שנות ותק. אבל

מ. בן-מאיר:

החשובה הזאת איננה שלמה. כמובן שאם מושב שדות יושב עשר שנים, אז עצם צבירת הנכסים בעשר שנים היא גדולה יותר מאשר חמש שנים. זה מובן.

לגבי נשות צבא קבע ישיבו אחריים. אני

לא בקי בכך.

חובות חקלאים - על-פי מסמך העקרונות מנכה מינהל הביצוע את כל חובות החקלאים לכל מוסד. החל מהסוכנות היהודית וכלה בכל החובות שיש להם לארגוני הקניות או לגורמים אחרים. החובות לסוכנות היהודית מנוכים בערכים נומינאליים.

מה זה נימינאלי?

א. אוזן:

בערך הנקוב בחוזה.

מ. בן-מאיר:

הפירוש שהוא מקבל צמוד ומחזיר בלתי צמוד.

א. אוזן:

בנושא של ניכוי חובות היתה פסיקה של השופט העליון לשעבר אשר. אנחנו רצינו

מ. בן-מאיר:

וכך פרשנו את העניין, החל מיום שבו התחלנו לשלם מקדמות, להתחיל להצמיד את כל היתרות. הלכנו בזה לבוררות. הפסיקה של השופט היתה לצערי לר"י. כלומר, מנכים את החובות שלהם למוסדות המיישבים בלבד באופן נומינאלי. לכל גורם אחר, על-פי החוזה שיש להם.

י. כהן (אורגד): לארגוני הקניות, מה בערך הרכב החובות?

י. רז: יש משקים שזה מגיע ל-5 מליון לירות ומעלה.

י. כהן (אורגד): יחידת משק?

י. רז: כן.

י. כהן (אורגד): 5 מליון לירות של היום?

י. רז: כן.

היו"ר ש. לורינץ: אני מבקש לומר שני דברים: א. על-ידי שאלות הביניים, אנחנו גורמים לכך שהחברים לא שומעים את הדברים העיקריים. ב. נעסוק בעיקר ולא בטפל. מהו החוב לארגוני הקניות, זה דבר שולי. לא זה עיקר ויסוד העניין.

מ. בן-מאיר: בכל מקרה, החוב עד למועד מתן המקדמה מנוכה.

לגבי מיסוי, אני יכול לומר מה הייתה הכוונה. אני לא יכול לומר מה יהיה בסוף. הכוונה הייתה שמיסוי יחול רק על אותם החלקים בפיצוי שהם קומפנסציה של הכנסה שאבדה.

מפעלים אזוריים, כבר אמרתי. זה נכלל בחוך הסכום שנקחתי. הכלל בפיצוי מפעלים אזוריים היה דומה לכלל בפיצוי במשק. החקלאי פוצה על מה שהיה כחלקו בנכס. מה שלא היה חלקו, מנוכה.

הכבסה - הפער בין מה שבכלל ניתן להעלות על הדעת לבין התביעה הוא כזה, שלא הייתי רוצה להציג אותו. הוא דמיוני. אבל לצערי אין בידינו עד היום הערכה מדויקת של השמאי הממשלתי שאומרת: כך צריך לשלם. יש לו הערכות שונות המושתתות על שיטות חישוב שונות. זה איננו מאפשר לנו עד עצם הרגע הזה לנקוב במספר סופי. יזי מניח שהעניין הזה יצטרך להיחתך בהמשך המגע בינינו לבן מתישבי נאות סיני.

י. זכאי: מה הם דורשים?

מ. בן-מאיר: אם אפרוס את כל מה שהם דורשים, אגיע למספרים כאלה ששום ניר לא יכיל אותם.

י. זכאי: יינו יודעים את המספר, אולי היינו עוזרים לכם כדי שתוכלו לגמור אתם.

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש. ארליך: אנחנו לא יכולים להגיד לכם. אם נאמר לכם מה הם מבקשים ומה הם יכולים לקבל, רק נקצין את היחסים. אנחנו יכולים להגיד לכם שמושב מסוים ביקש 8 מיליארד לירות. זה חצי מיליארד למשפחה. אבל זה לא רלבנטי. אמרתי שהם קבלו כ-20% ממה שהם בקשו.

מ. בן-מאיר: פחות.

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש. ארליך: 10%, 15%.

ע. שפירא:

לגבי נשות אנשי צבא קבע, הן בקשו להפריד בין לבין בעליהן לצורך הפיצוי ולקבל מענק ביטוס שניתן לכל מי שהיה תושב בימית. במשא ומתן עם מר שמואלביץ סוכס שהן יקבלו מחצית מהמענק הרגיל בהתחשב בווחס והמספר הילדים שפירושו במוצע 200 אלף שקל.

מ. חריף:

אני מרגיש את עצמי קצת מוזר בחלק הזה של הדיון. אנחנו דוחים את דרך הטיפול ואת המסקנות מעיקרן. אני מקבל את האתגר, כבוד השר ארליך, שתפקידה של האופוזיציה לבקר, ואני מתכוון להשמיע בקורת נוקבת. לי נדמה שאנחנו עומדים פה בפני הסתבכות לאומית חמורה ביותר. היה מחיר להסכם השלום. לצערי מחיר כבד מנשוא. אבל זה מחיר שהכנסת החליטה עליו ויש שאלה רצינית של פינוי, ובמקרה של פינוי, יש שאלה של טיפול אנושי והולם באזרחים של מדינת-ישראל שלא ספק הלכו למקומות האלה במגמה לשבת שם ישיבת קבע.

אבל בתחילת הדרך בטיפול הזה, הממשלה מעדה בדברים מאד בסיסיים. מהרגע הראשון שהדבר הזה הוכרע, הוצע בפני המתיישבים הפיתוי לפיצוי במקום הפיתוי להתיישב מחדש. לא היה אתגר של הממשלה הזאת והממשלה הקודמת שהושם בפני המתיישבים לקום ולהתיישב מחדש. אם הממשלה היתה מתמודדת עם האתגר הזה, המתיישבים האלה, ברובם הגדול, היו מתיישבים מחדש ומבצרים את גבולה החדש של מדינת-ישראל. המאמץ הראשון הוא לנטוע אותם מחדש ולא לפתות אותם בפיצויים, כי ברגע שמפתים אותם בפיצויים, מתחילה ההידרדרות.

גם אם הממשלה לא פעלה בצורה זאת. הרי זה מדהים לראות ולמנות את מהלך הפעולות ומהלך האירועים מאותו יום שנחתם הסכם השלום ועד עצם היום הזה, עד לסיכום שהשר ארליך מביא לנו. חשוב לראות את התמונה הכוללת והמגובשת. כשאני רואה כיצד ממשלת ישראל טפלה בעניין זה, אני נדהם. מרבים לדבר על כובד הטיפול בשאלה של פינוי אוכלוסיה ועקירתה, על הרגישות הרבה. לו גם מן הטעם הזה חיוני היה לפני שלוש שנים לבצע את הדבר הזה על-ידי החלטה בלתי ניתנת לערעורים, ולא דרך משא ומתן חובבני שמתגלגל מיד ליד, כאשר הסיכום שלך, השר ארליך, אינו מעיד על סגירת העניין. לאחר שאתה שם את הסיכום כאן, אין לך ערובה שהסיכום הזה הוא סגירת העניין.

התהליך היה כזה. ראש הממשלה מר בגין ביקר במקום לאחר הסכם קמפ-דיוויד ואמר למתיישבים: כל ישראל פתוחה לפניכם. אחר-כך הוא מינה את מר בן-אלישר לעניין זה. מר בן-אלישר ראה מהר את כובד המשימה וחומרת הבעיה. הוא הטיל על השופט ברנזון, לא עורך-דין, לא אדם שלוקח לעצמו משהו, אלא אדם שלקח על עצמו משימה ללכת ולהציע איזשהו מודל אובייקטיבי. השופט ברנזון התחיל לעבוד ומדברי השופט אנחנו יודעים שלפחות 90% מאנשי ההתיישבות היו מוכנים להתפנות להתיישבות חדשה, אם היו נותנים בפניהם תכנית מוסכמת להתיישב במקום חדש.

לא עבר זמן רב, הגיעה פרשת גן הירק. השופט ברנזון בהתייעצות עם אנשי משרד החקלאות פסק 2.5 מליון לירות. בא השר שרון, שמע את החביעה של אנשי נאות סיני, 20 מליון לירות, והכריע לטובת אנשי נאות סיני. השופט ברנזון שמע את זה, הוא קם והלך.

מ. חריף: אחרי השופט ברנזון, הטיפול חולק ופה התחיל העניין להסתבך. הטיפול במיגזר החקלאי היה בראשות השר שרון; והטיפול במיגזר העירוני היה בראשות השר דוד לוי. השר שרון החליט ללא פסיקה וללא אחריות ואמר למתיישבים: מותר לכם לבחור אזורי התיישבות בכל מקום בארץ שתרצו. הוא נטע בלבם ציפיות לא מתקבלות על הדעת. אנשים עם ציפיות כאלה מאבדים את שיווי המשקל. השר לוי ניגש לסניף זה באחריות הרבה יותר גדולה ועשה עבודה רצינית. אבל גם פה הגיע שלב שהשר לוי עזב את העניין והתפטר ממנו.

שנה לאחר הסכם קמפ-דיוויד הופיע השר שרון לפני המתיישבים ואמר להם: אני לא מוכן לנהל אתכם משא ומתן. שלחו את הפקידים שלי את עורכי-הדין שלכם. לאחר שהיתה פרשת גן הירק ולאחר שהיתה האצה בפיתוי של התפנות על-ידי פיצויים ולא על-ידי התיישבות מחדש, נכנסה סוללה מסיבית של עורכי-דין שראו בעבודה זאת הכנסה לא מבוטלת. זה השלב שבו נשאר העניין מצד המתיישבים.

לפני שנה הציע השר שרון 11 מיליארד לירות לפינוי משפחות חקלאיות והממשלה אשרה את זה. ברגע שזה אושר, השר לוי התפטר. ועדת השרים לענייני סיני החליטה להוריד את זה ל-2 מיליארד לירות ואז החקלאים ערערו בפני בית המשפט. בית המשפט פסק שעל החלטת הממשלה, ועדת השרים לא יכולה לערער. כמובן שהשר שרון חזר לתמונה, ובאותו שלב נכנס מר שמואלביץ לעניין. הוא התחיל לטפל במיגזר העירוני. ברור שעל רקע זה מר שמואלביץ לא יכול היה לעשות הרבה. אחרי זה התחילה התמוטטות כל ההסכמים כאשר בחלקם היו סיכומים שעל סף ביצוע. בשלב האחרון השר שרון שוב הופיע כשר הבטחון. הוזמן לאזור לפני חודש ואז כמובן מר שמואלביץ התפטר.

בתקופה הזאת עסקו בטיפול הישיר בנושא הזה האדונים הנכבדים הבאים: ראש הממשלה מר בגין, מר בן-אלישר, דוד בן דוד, השופט ברנזון, השר שרון, א. בן-מאיר, מ. בן-מאיר, מר מולכו, השר דוד לוי, מר צבי עופר, מר שמואלביץ ולאחרונה השר ארליך ואני משוכנע שזה לא הסוף. בנסיבות האלה אנחנו רואים כיצד במשך שלוש שנים מטפלת ממשלה בשראל בדבר שהיא מכריזה בפתוס, בדרך שלומיאלית גבישה ביותר. התוצאה מן הטיפול הזה היא: כל דאליים גבר, והפיתוי לפיצויים עוות את פרצופם של החקלאים. על-ידי זה הממשלה מחבזה והופכת צד למיקח ומימכר עם עורכי-דין ממולחים.

עכשו באה ההחלטה האחרונה שמר ארליך מדבר עליה כהחלטה סופית שרבע מחברי הממשלה חמך בה, והנישא לא סגור. על כל השבר הזה, אנחנו עומדים שוב בפני סכנה של שוד הולך ונמשך. לכן אני בהחלט סנטימנטלי לגבי העניין הזה. אני עצמי הייתי שותף למודל שהוכיח דרך אחרת, ומר בן-מאיר יודע את הדבר הזה, ששני ישובים, בצורה מאורגנת קמו והתיישבו במקום אחר.

מגיעים פיצויים בנסיבות שנוצרו. אנחנו צריכים לדעת שאנחנו עוסקים כאן בכבודם של אנשים. אבל אנחנו יודעים שהאנשים אבדו את כבודתם מבחינת רמת התביעות שהם העלו, ואני רוצה מפה לפנות אל המתיישבים ולומר להם: זה לא סביר, למרות הפיתוי ולמרות הבושה, שתעמדו על סכומים כאלה שהם פורצים כל מימד ריאלי.

נראה לי שאין דרך אחרת, אם כי הדבר הזה לא עומד פורמלי לדיון והכרעה, אלא לבקש מן הממשלה לקחת את העניין הזה בחזרה אליה. אנחנו לא נחמוך בהצעה הזאת. אני חושב שהממשלה צריכה

מ. הריף:

לפתור את הבעיה בדרך ציבורית עם קריטריונים אובייקטיביים. בין בדרך של גורם משפטי ואפילו בדרך של חקיקה, כי העניין הזה לא ייסגר אחרת. את המהלך יהיה על-ידי קביעת קריטריונים אובייקטיביים, אני משוכנע שגם יהיה שיחוף פעולה. אבל לא זו הדרך שיכולה להביא את העניין לידי גמר.

היו"ר ש. לורינץ: הצעה לסדר היום לחה"כ נחמקין.

א. נחמקין:

מכיוון שנושא יו"י המתיישבים בעיני ובעיני השר ארליך הוא טרגדיה לאומית, אני מציע שאנחנו לא נקיים את הישיבה עם המנכ"ל, כי אנחנו חייבים שיהיה פה נציג הממשלה. גם השאלות וגם ההצעות של החברים בנושא זה הן בסדר גודל כזה, מבחינת חשיבותן ומידת רצינותן, שצריך להיות פה נציג הממשלה, במקרה הזה השר ארליך. לא בא בחשבון שמחר יאמרו לנו: ישבתם. המנכ"ל שלנו ישב אתכם כמה שצריך. השר ארליך מוכרח, לדעתי, לשמוע את דעותינו. הלוואי ונוכל להגיע לאיזו מסקנה שיש אתה קונסנזוס.

היו"ר ש. לורינץ: אנחנו יזמנו את הדיון הזה כדיון של ועדת הכספים. אנחנו היינו יכולים לקיים את כל הדיון בינינו לבין עצמנו, ואני לא יודע אם היינו מפסידים מן הדבר הזה. בכל זאת רצינו להזמין את סגן ראש הממשלה כדי לקבל ממנו דיווח מוסמך, כי הוא טיפל בדבר הזה ופסיקתו נתקבלה בממשלה.

אנחנו שמענו ממנו דברים ברורים. זאת-אומרת, אותם מספרים שבגלל זהירות אמרתי הבוקר לא לקרוא אותם, אושרו. אין כאן שום סודות. הכל גלוי וידוע לריינו. גם בדיון שהממשלה פונה ויוזמת, השר יכול להיות מיוצג על-ידי המנכ"ל או נציג אחר שלו. במקרה שהשר לא משתתף, לדעתי, כל ההפסד שלו, במיוחד בדיון כזה. כאן השר אמר מראש שהוא הוזמן לוועדה אחרת, והוא לא ידע מראש כמה נשב, את כי יש לו מחוייבות מוקדמת.

אני בעד זה שנמשיך את הדיון. נברר בינינו, נשמע את דעתם של החברים, כי עצם הבעת הדעה ושהציבור יודע את דעתנו, יש בזה משום תרומה גדולה. אני בטוח שהיום אנחנו לא נסכס. לכך אנחנו נמשיך. עוד 3-4 חברים צריכים לדבר.

א. נחמקין: אני לא מתנגד להמשיך את הדיון. הצעתי שלא יהיה מנכ"ל משרד החקלאות, אלא השר.

היו"ר ש. לורינץ: לפי התקנון, הדבר הזה בלתי אפשרי. השר יכול להיות מיוצג כאן. רשות הדיבור

לחה"כ נאוה ארד.

נ. ארד:

ראשית, אני רוצה לחזק את הדברים שאמר חה"כ נחמקין. היה כאן השר. הוא השמיע מעט מאד. הוא היה מאד נרגש. הוא הסביר דברים מאד ייגשים על מה יקרה ומה יתרחש. אני חושבת שהדיון היום בא להבטיח שלא יסלה על הדעת שמהו בעניין זה מסוכס לביצוע. בור לגמרי, יש קונסנזוס בדבר אחד, שהייתה כאן שלומיאליות והדרך היא לא דרך. השחמשו פה בביטויים יותר חריפים. לו הטיפול במתפנים היה כראוי, לא היינו עומדים היום בפני הדיון הזה.

שפירא:

אני רוצה לשאול אותך שאלה.
נניח שאני הולך אל ראש הממשלה
ויו"ר הקואליציה ואני רוצה להציע לו הצעה בה המערך מוכן ללכת
אתנו. מה להציע?

נחמקין:

לכולם רבע ממה שנתנו להם.

שפירא:

אתה מוכן להציע חוק?

נחמקין:

כן.

ארד:

קודם כל, התקדמנו במשהו, כי הונחו
על השולחן מספרים שלא היו בבוקר,
המספרים האלה ניתנו גם על-ידי אנשי ימית, אלה שלא קבלו את הפסיקה.
רגע ראשון נראו המספרים מוגזמים ביותר. אנחנו צריכים עכשו בתור
עדת הכספים לבוא ולשאול, האם יש כח לקבל החלטה כזאת?

יו"ר ש. לורין:

ועדת הכספים חייבת להחליט לפי מיטב
הבנתה ולא חייבת לקבל שום החלטה.

ארד:

אני יודעת שכעסו היום על אותם אנשים
שמסוּם מה ערבבו שמחה בשמחה. באיזושהי
דרך ערבבו את כל הסכומים שנותנים כאן עם ערי הפיתוח, עם גנים לילדים.
גני חדרים מכאן יושבת ועדת חינוך ודנה בהצעה לסדר-היום. לפי התחזית
לא יהיו גני טרום-חובה. עוד שני חדרים מכאן יושבת ועדת העבודה והרווחה
ול נושא הביטוח הלאומי. מדובר על הקיצבה הניתנת לאלמנות, קשישים
ונכים שהולכת ונשחקת. איך אפשר יהיה לדבר עם המושבים שמתמוטטים,
יש הצעה לסגור אותם, כשהם יראו את הסכומים האלה! זו אותה מדינה,
זו אותה קופה. עם כל הכבוד לשר ארליך אשר פורט לנו על הרגשות,
גני חושבת שבאיזשהו מקום צריך להוציא את הממשלה הזאת מן הבוץ.
זולנו אמרנו דבר אחד: מגיע פיצוי. היו חילוקי דעות וחלק אמרו
שהטוב ביותר היה לו היו מעמידים אדמה מול אדמה; משק מול משק.

כהן (אורגד):

לאלה שרוצים ללכת.

ארד:

לאלה שרוצים ללכת, לא מחוץ כפיה. הם
הלכו לשם גם לא מחוץ כפיה. היום אנחנו
זומעים שבעקרונות הפיצויים נאמר שאם היתה השקעה עצמית, הם מקבלים
נת מלוא הפיצוי. כשהם הלכו לשם הם לא השקיעו השקעה עצמית.

היו חברים שהציעו שחלק מן הפיצוי
ינתן על-ידי אגרות חוב. זה אותו דבר מבחינת המשק, מבחינת התקדים
מבחינת איכות החיים שלנו. זו שאלה יותר מדי רצינית, גם לאנשים
שנמצאים בקואליציה. על-מנת להגן על החלטה שאולי בטעות יסודה באיזשהו
מקום רוצים לחפות ולגרום את העניין. קודם כל העניין לא נגמר. אנחנו
יודעים את זה.

אם אנחנו מקיימים את הדיון הזה, אני
זושבת שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו, מה הממשלה הזאת עושה יום יום
כאשר מתוספים שם אנשים? הרי הזהירו אותנו מפני שפיכות דמים, ויש שם
אנשים שבאו במטרה לא לעזוב. אז שקט. מוזרמים לשם תקציבים מאחרים
לאנשים האלה. את זה אמרו לנו נציגי הממשלה. אפשר לדעת מה קורה שם?
כל יום מתוספים שם משפחות עם ילדים. צריך לדאוג לחינוכם?

למה לא צעקת לפני שלושה חדשים?

א. שפירא:

צעקנו. אתה יו"ר הקואליציה. אתה שאלת למה לא דכרנו. אמר לך

נ. ארד:

כה"כ נחמקין מה עשו. מותר לך לשאול מה עושים עם הפולשים האלה? מותר לך לשאול מה קורה שם?

הנהלת הקואליציה הולכת מחר בבוקר אל ראש הממשלה כדי לשאול אותו כמה

א. שפירא:

שאלות, כולל העניין הזה.

אנחנו לא מקבלים את ההחלטה הזאת של הממשלה. אנחנו מבקשים קודם כל

נ. ארד:

שוועדת הכספים לא תעמוד בפני משהו חתום מבלי שהיא תוכל להביע את עמדתה. אם היו תקדימים כאלה בעבר, לא יהיו יותר תקדימים כאלה. אני חושבת שאם נשב ברצינות, נוכל להגיע לאמון מידה אובייקטיביות ולתמימות דעים.

מה שמדאיג אותי זה אופן קבלת ההחלטות של הממשלה. מפני שעל-ידי קבלת החלטות

י.ז. אמיר:

כפי שהיא מקבלת, אנחנו עלולים לערער את כל היסודות והעקרונות שעליהם מושתתים המו"מ בארץ הזאת. יש סוד במשא ומתן. מי שרוצה להצליח בו, דואג לסחבת. לעתים הסחבת באה מצד העובדים שמנהלים את המשא ומתן. לעתים זה מעניינה של הממשלה או של ההנהלה לסחוב עניינים כמעט עד הסוף ולעמוד במצב כזה שבלי החלטה מהירה עלול להווצר משבר או עימות כלשהו.

לדעתי ההחלטה של השר ארליך שאושרה

על-ידי הממשלה, ולא חשוב אם 5 מתור 10 יורים אשרו אותה או לא,

זו החלטת ממשלה, תהווה תקדים מסוכן לאורח חיינו במדינה הזאת. זה יכול להחיל עם האיגודים המקצועיים ולהגמר בדברים אחרים.

אני יודע שהיום מתעללים במתיישבים

בסיני. אני יודע שהם יהיו פגועים נפשית על אף הכספים הרבים שהם יקבלו. הדבר החמור ביותר שאני רואה פגיעה בהם, זה מכתבו של סגן השר במשרד ראש הממשלה מר דב שילנסקי. מה בעצם הוא אומר? אלה הולכים לקבל כסף, לנטוש את המדינה, לבגוד במדינה וללכת לרעות בשדות זרים. זה מה שהוא אומר.

תנו להם פחות, זה מה שהוא אומר.

א. כ"ץ-עוז:

זה דבר חמור שאסור לנו לעבור עליו בשקט.

י.ז. אמיר:

מה שעוד מדאיג, זה הרגישות הסנטימנטלית

שבקבלת ההחלטה. מה אומר עכשו סגן ראש הממשלה? מבחינה סנטימנטלית הוא הגיע למסקנה שצריך לבוא לקראתם. אם כך מתקבלות החלטות והכרעות מדיניות אז אוי למדינה ולעתידה. בוקר אחד אנחנו יכולים להתעורר כאשר ערב קודם לכן מחוקקים את חוק רמת הגולן, שאני הצבעתי בעדו. או אנחנו יכולים להתעורר עם מחשבה אחרת, ואין שום הכנה לקבלת החלטה כלשהי.

י. ז'. אמיר: בנושא הזה, הפגיעה הנפשית שאנחנו גורמים למתיישבים מזה שלוש שנים, אין לה כפרה. כמה כסף שהם יקבלו. זה לא יחקן את הפגיעה בכבודם ובעצם קיומם במדינה הזאת לעתיד לבוא. עכשו לשלם כסף, זה דבר קל מאד. אבל לשלם כסף מחוץ עקרון בסיסי שאין דבר שלא ניתן לקנות אותו, יהיה זה איש, תהיה זאת סחורה, תהיה זאת נטישת אדמות - זה דבר מסוכן. מה שמדאיג אותי היום הוא זה שלממשלה יש אידאולוגיה שהכסף קונה את הכל, וזאת הבעיה. זה הדבר החשוב ביותר, ולא תקדימים שעלולים להוצר. בדברים האלה אנחנו חייבים לקבל תשובות בהירות מממשלת ישראל

אנחנו חייבים לקבל תשובות לשאלות:

א. האנשים נוטשים שטח לא שלהם. אבל לפחות לגבי הרכוש, האם משהו מלשם או משאירים את זה כנדוניה למצרים? יכול להיות שגם על זה ויחרו בלי משא ומתן. אולי ארה"ב חתומה על הסכם לפיו יהיה איזשהו פיצוי עבור הרכוש שמשאירים שם? את זה צריך לומר לנו. יתכן מאד שעבור זה קבלו כסף, אז בהחלט מגיע למי שהולך משם לקבל באופן סביר כספים. אבל בנושא הזה, אני רוצה להזהיר את עצמנו, במתן פיצויים מוגדלים מעל ומעבר למקובל במדינה, אנחנו עלולים ליצור תקדים מסוכן. אם אתם חושבים שמה שקורה שם, אין לו השלכה והשפעה על מה שמתרחש במקומות אחרים בארץ, אנחנו לא יודעים איפה אנחנו חיים. יש כבר כמה מקומות עבודה שדורשים עקב עבודתם הקשה שהפיצויים שלהם לא יהיו 100% ככתוב בחוק, אלא פיצויים מוגדלים עד 500%.

יש עוד נושא שהוא מדאיג אותי. כשאנחנו

באים ומבקשים סכומים מזעריים לנושא חברתי, אין בנמצא. יש סכנה בכך שמעטים מתעשרים על חשבון רבים. הפער החברתי היום לא רק שהוא איננו מצטמצם אלא הוא הולך ומתרחב. כבר נאמר פה שהאנשים הגיעו לשם בהוראת הממשלה, כדרך אידאולוגית, אבל בחוסר כל. הם עבדו ויצרו. מגיע להם פיצוי. אבל הפיצוי חייב להיות ריאלי ולא מוגזם, כי יש פה סכנה של תקדים.

עם ההתפטרות של הוועד הבוקר, אני כבר

למוד מחיי המקצועיים, שלפעמים מתפטרים כדי לגרום למבוכה ולהקים ועד פעולה יותר קיצוני אשר ישיג לפחות את אותם הישגים שחוששים שהממשלה או ועדת הכספים הולכות לנטוש אותם. אני לא מתרשם מהתפטרות הוועד. אני גם לא מתרשם כאשר משהו אומר: ההסכם הזה הוא לרעתנו, הוא לא מספק את כל הדרישות.

לכן הצעתי בנושא הזה היא, כל הסכם

כספי שהממשלה תחתום עליו עם המתיישבים, חייב לקבל אישורה הפורמלי של ועדת הכספים של הכנסת, ולא נעמוד מחר בבוקר בפני עובדה או מצב שיש חתימה, יש ביצוע ולנו אין מה לומר.

שני שליש מזה כבר חתום.

א. אבטבי:

זה אושר בוועדת הכספים?

י. ז'. אמיר:

אין צורך באישור ועדת הכספים. זה מופיע בתקציב וחתום.

א. אבטבי:

עד היום שולמו מיליארד שקלים כמקדמות.

מ. בן-מאיר:

נומינלית, אוכאינדכס להיום?

י. כהן (אורגד):

כאינדכס להיום.

מ. בן-מאיר:

י. כהן (אורגד):
אם בסקטור החקלאי שולם מיליארד שקלים,
בסקטור העירוני שולם עוד

חצי מיליארד שקלים.

יכול להיות.

מ. בן-מאיר:

י. ז. אמיר:
נימוק נוסף שתמיד עולה פה הוא,
מדינת ישראל פונה אל יהדות העולם

בבקשה לקבל חרומות. גם אני הופעתי בארה"ב, קנדה ואירופה כדי לבקש
חרומות לענין שיקום שכונות. אני חושש שאם לא תהיה הסברה מתאימה
ושכנוע עצמי שאנחנו בהחלטות שלנו עושים צדק, אנחנו עלולים לפגוע
גם בתרומות של יהודים למדינת-ישראל. אסור שהם יגיעו למחשבה שהם
תורמים למדינה והממשלה מבזבזת כספים לריק.

אני יודע שהענין של עימות יהודי
עם יהודי הוא קשה. הענין שחלילה אולי דם יהודי יישפך מדאיג את כולם
ומביא אותנו אולי להחלטות קצת יותר מדי ליברליות. אבל היות שאנחנו
רוצים לנהל את המדינה לא בחובבנות, נצטרך לומר לממשלה בנושא הזה,
אתם חייבים לשקול מחדש את עמדותיכם; ולדעתי גם לתת אפשרות לנציגי
הישובים שם להופיע בפני ועדת הכספים, אם הם רוצים, ולדבר אלינו ישירות.
כי אני חושב, שאנחנו, כאנשים שבאים מהסדנה, יכולים לדבר איתם על
דברים קונקרטיים. אני רוצה לספר לכם עד כמה אנחנו מחלבטים כדי
להשיג תקציב לאגני חיימזון בעיר דימונה אשר עלולים לזהם אזור שחיים
בו 32 אלף אנשים, ואין לנו אותם מליונים מעטים של שקלים. מצד שני
המיליארדים מפוזרים.

לכן חשוב שוועדת הכספים תעמוד על כך

שכל דבר יקבל את אישורה. עם כל ההבנה, אנחנו צריכים לראות את טובת
המדינה.

נ. בלומנפלד:
הייתי רוצה קצת שתלמדני הלכה,
מה חלקה של ועדת הכספים לגבי הנושא
הזה? האם אכן אושרו והועברו חלק מהסכומים, וכמה?

נקודה שניה, האם מותר לוועדת הכספים

לא להביא את הנושא הזה לכנסת בצורת חוק?

היו"ר ש. לורין:
עד הרגע הזה לא גיליתי את דעתי,
למרות שכלי התקשורת והעתונאים
פונים אלי ללא הירף. התאפקתי כדי להביע את דעתי האחרון. אבל אחרי
הסיבוב הראשון, אני רוצה להביע את דעתי.

הרשו לי להביע את דעתי על יסוד

ההגיון ההלכתי. יש הלכה האומרת שאין פודין אלא כדי דמיהם, גם כשמדובר
בספר תורה שנמצא בידי גוי. מה זה קדושת ספר תורה בשביל יהודי מאמין,
אני לא צריך להסביר. עם כל הקדושה, עם כל החרדה לגורלו של ספר תורה,
אם גוי רוצה לנצל ומבקש מחיר פדיון גדול מהשווי שלו, הרי שלא פודים
את ספר התורה והוא נשאר בידי הגוי.

יש דבר שקדוש יותר וזה האדם. גם

את האדם, יהא זה הגדול ביותר בתורה ובחכמה, אין פודים יותר מכדי
דמיהם. אם רוצים לנצל את ההזדמנות ולסחוט יותר מאשר מגיע לפי ההגיון
הבריא, הרי שאסור לפדות. אנחנו לא מכירים מצווה יותר גדולה מאשר
פדיון פדויים. אבל אם זה ניצול, הרי לא מקיימים מצוות פדיון פדויים.

היו"ר ש. לורינץ:

נשאלת השאלה מה זה "כדי דמיהם"?
אני שמעתי ממומחים דברים. הדברים

לא היו חדשים בעיני, כי דשנו בסוגיה הזאת לפני כשנה. שמענו מחה"כ נחמקין שאם ישלמו רבע מן המחיר, הרי זה יהיה "כדי דמיהם" או יותר. שמענו מחה"כ אוןן שעבור משק מפותח ויפה ביותר במושב מסלול שלמו 13 מליון לירות. ובכן, כאן יש משהו שמפריע מאד ליהודי כמוני ולכל היהודים שיושבים כאן. האם באמת יש כאן הפרזה? אני לא אומר שצריך להחמיר ולעמוד על קוצו של יוד. יודאי מותר לקחת בחשבון את השנים, את הסבל הנפשי ואת הכל בעין יפה. אבל גם אז אנחנו מגיעים לידי גבול, זה "כדי דמיהם", זה השווי ומעל לזה הרי זה בניגוד להגיון ויש לזה השלכות קשות וכבדות. אני לא מדבר על ההשלכה הכלכלית שזה דבר מובן מאליו. אבל בעיני לא פחות חשוב מזה היא ההשלכה המוסרית. זה מוכרח לגרום לבעיה מוסרית קשה, כאשר משלמים כל כך הרבה כסף לכל כך מעט אנשים. כאשר אנחנו מדברים על סכומים, ואני מצטט, 7.9 מליון שקל, זאת אומרת 79 מליון לירות; ואם אני לוקח בחשבון, וכבר דברתי על זה בהזדמנות אחרת, שאולי לאותו יהודי יש גם דירה בעיר...

הרי מדובר על יהודים בשדות שהגיעו בעירום ובחוסר כל.

י. כהן (אורגד):

היו"ר ש. לורינץ:
אנחנו שומעים שיש גם כאלה. כאשר אנחנו לוקחים בחשבון שחלק מהאנשים לא השקיעו, וההלוואה שהם קבלו הם משלמים במחיר נומינאלי, הרי הדבר הזה מעיק ומכביד לא רק מבחינה כלכלית אלא גם מבחינה מוסרית.

יד כאן הדברים שרציתי להשמיע לחברי הוועדה. אבל אהיה גלוי לב, ואני מקווה שהחברים שלי יקבלו את זה בהבנה. אני לא רוצה להסתיר את העובדה שאני צריך לחשוב כחבר הקואליציה. נדמה לי, עד כמה שאדם יכול לבחון את עצמו, גם אם לא הייתי חבר הקואליציה, גם אם הייתי באופוזיציה, היחה משפיעה עלי המחשבה השניה שאני רוצה להשמיע עכשו.

אצלנו יש תמיד הבדל בין מלכתחילה לבין בדיעבד. כאן אנחנו עומדים בפני בדיעבד לא רק מפני שהממשלה החליטה. ובל אני שוכח את זה ואומר כך: האנשים האלה כבר נכנסו לפסיכולוגיה שיש הסכס. הם מרגישים שאותם כספים שלא מגיעים להם כאילו זה כבר בכיס. כשמדובר על מצב בדיעבד, הכל משתנה. עכשו אנחנו צריכים להחזיר את הגלגלים אחורה וזה לא כל כך פשוט. אני חושב שצריך להתחשב גם בדבר הזה.

לכן אני אומר, מבחינה אופרטיבית יש שני דברים שעדיין לא נקבעו בכלל. לא נקבע העניין של חנאי התשלום, האם הכל במזומן או חלק בתשלומים? לעניות דעתי, כאשר נותנים כל כך הרבה כסף, אם נגיע למסקנה שאת מה שנעשה אין להשיב, הרי שמוצדק להגיד: הרי אתם לא צריכים את כל הכסף כדי להסתדר מחדש. אתם משקיעים חלק מהכסף לקניית משק חדש. כפי שחה"כ נחמקין אומר זה עולה רבע מן הסכום. נשאר די הרבה כסף שצריך להיות מיועד לחסכון. אותו חלק מהכסף שלא צריך כדי להסתדר ולהיות במצב שהיה, אנחנו לא רוצים להרע את מצבם, אנחנו לא צריכים לשלם במזומן. שמעתי כאן הצעות: 25%, 30%. לי נדמה שהאחוז, לפי הצדק, צריך להיות אותו אחוז שאין בו הכרח וצורך כדי להשקיע בסידורם מחדש, וזה צריך להיות יותר מאשר אוחס 25%.

היו"ר ש. לורינג: הדבר השני, זה ענין המיסוי. אם מישהו מיכל פיצויים כדי שהוא יוכל להסתדר מחדש, כדי שהוא יוכל לבנות משק כנגד המשק שהיה לו, קשה להטיל עליו מיסוי. אם לפי החוק חל עליו מיסוי, צריך בהתאם לסמכויות לשחרר אותו ממיסוי. אבל על אותו הסכום שהוא מעל ומעבר למה שנחוץ כדי להסתדר מחדש והוא כולו רווח, לעניות דעתי אנחנו חייבים לקחת בחשבון את המיסוי.

אומרים כאן החברים, מה ההבדל אם משלמים במזומן או באגרות חוב. חברת-הכנסת ארד, מבחינה כלכלית ההבדל הוא גדול מאד. ריזון גם אגרות חוב זה תשלום, בלי כל ספק, ואם אנחנו עומדים במצב שהוא מלכתחילה, הלא אמרתי את עמדותי. אבל אם נגזרה הגזדה מבחינה כלכלית, יש הבדל גדול אם תהיה הזרמה של עוד מיליארד שקל או שניתן אגרות חוב, או התחייבות של הממשלה בכל צורה אחרת למשך מספר שנים.

לשאלתו של חה"כ בלומנטל, לוועדת הכספים הסמכות בכל, כי אנחנו צריכים לאשר את התקציב. פרט לאותו סכום שהוא בתקציב זה 1.6 מיליארד שקל. הדבר כבר "חלב שנשפך". אשרנו את הסכום הזה. הממשלה כרשות מבצעת יכולה לשלם את הכסף הזה.

י. כהן (אורגד): בשנת התקציב שנסתיימה ה-31.3.81 גם שולמו כספים, בנוסף לזה הוצאו

כספים בשנת התקציב הקודמת.

היו"ר ש. לורינג: כל מה ששולם ומה שנמצא עדין בתקציב, איך לנו כל סמכות לגביהם. כל מה שעדין לא אושר התקציב, הסמכות בידינו. אנחנו יכולים לאשר, אנחנו יכולים לא לאשר.

נ. בלומנטל: גם בלי חוק התקציב?

היו"ר ש. לורינג: כל הוצאה, האוצר צריך להביא לכאן לאישור. או שזה אישור מתוך הרזרבות,

או תקציב נוסף או תקציב רגיל.

בקשר לשאלה השניה, לחוק חוק בכנסת, זו סמכותו של כל חבר כנסת. אם הוא רוצה להציע הצעת חוק במליאה, סמכותו לעשות את זה.

י. חשאי: יש שוני אם הוועדה ממליצה.

היו"ר ש. לורינג: בקשר לזה, לוועדה אין מעמד. באופן תיאורטי יכולים כמה חברים מן הוועדה

או כל חברי הוועדה להתאחד בענין זה.

י. ז'א. אמיר: מה דעתך על הטלת מס שלום?

היו"ר ש. לורינג: אני שולל הטלת מס כלשהו. כבר בטלנו לפני 15 שנה הכנסה מיועדת. אנחנו

לא יכולים לכל צורך להטיל מס מיוחד.

יו"ר ש. לורינץ: בסיום דברי אני רוצה לומר לכם, כששמעתי את החלק הראשון של הדיון וועדה, הודעתי לראש הממשלה על הלך הרוחות בוועדה וקבעתי את גישה כדי למסור לו על הלך הרוחות בוועדה.

היום אנחנו לא מסכמים את הדיון. יתן אפשרות לכמה חברים לשאול שאלות נוספות. אני מבקש מכם לגבש מדה בענין זה. אם היה אפשרי לגבש עמדה משותפת בדבר כל כך קרדינאלי, לי משחק של קואליציה ואופוזיציה; אם החברים יקחו יוזמה ויצליחו הגיע לקונסנזוס בענין זה - הרי נעשה שירות גדול בשביל כולנו, בשביל עם.

שאלו איפה היחה הוועדה עד עכשו. דווקא וועדה היתה זריזה. מי שילמד את המלצות הוועדה שלנו יראה שהיו שם מלצות יסודיות, מוצדקות, מבוססות.

הערה אחרונה, הזכירו חברים את האיזונים חס וחלילה יישפך דם. אני מציע לרדת מזה. אני לא מאמין בכך. אני לא מעתי שיהודים באמת אישו כך. אולי בעידנא דריתחה מישוהו לא אחראי פריח איזו סיסמה לא אחראית. אבל אני מרגיש בושה בעצם הדברים. אנחנו ריכים לראות אותם כאילו הם לא נאמרו ואני משוכנע שאין לדברים האלה סוד. אני לא מאמין שאותם אנשים אשר התיישבו שם מחוץ השקפה ריאליסטית, איימו בשימוש בנשק ובשפיכת דם. יכול להיות שבזמן כלשהו חל פיתוי. בל היסוד הוא יסוד טוב. עצם העובדה שאנחנו מגיבים די ברצינות על דברים האלה, זה מקבל משמעות, ואני חושש שמא הדברים האלה יגיעו כלי התקשורת אשר מגזימים, ואין בכך תפארתנו. ניקח את הדברים כאילו הם לא היו.

פנו אלי כמה וכמה משלחות כדי שאנחנו קבל אותם. אבל לא בדרך כזאת, אדם בא ואומ: אני נמצא כאן, ומכיוון הוא נמצא כאן יש לו עדיפות. זה לפי סדר גודל של הפניות.

עכשו לשאלות קצרות של חברי הכנסת: כהן (אורגד), א. אוזן, א. שפירא וי. כהן. בזה נסיים את הישיבה יום. ההמשך יבוא.

כהן (אורגד): השאלות שלי מחייחות כולן לסקטור העירוני. בעוד שבסקטור החקלאי המספר וא כולל, אני חושב שבסקטור העירוני המספרים התקניים לא כוללים לק ניכר מן היעיה. האם בעיר ימית משחקות נקודות הוחק מעל המספרים קבלנו ממך נתן אתה נתת נתון שאומר: 20 מליון לירות למשפחת שכירים, 36- מליון לירות לחנות סינטטית. למה בא הסינטטי? למי שיש השקעה על הסטנדרטים, לדוגמא חנות כלבו, מה הקריטריונים להערכה? האם אלמנט וניטין של עסק מחוסף? האם יש, מעבר לענין המוניטין, אלמנט של בדין הכנסה בסכומים משמעותיים מעבר למספר הזה?

לגבי הסקטור החקלאי קבלנו אומן של מדר. בכמה זה סוטה לעומת מסמך העקרונות? אם תאמר שמה שמופיע כאן ה נכון, אני לא אשאל שאלות נוספות. האם בסקטור החקלאי יש סטיות שמעותיות ממסמך העקרונות?

א. אוזן:

אחרי השאלות של חה"כ אורגד, אשאל שתי שאלות קצרות מאד בקשר לסקטור החקלאי דווקא. 1. חושבי נאות סיני קבלו 20 מליון לירות. האם זה חלק מהתשלום?

מ. בן-מאיר:

כן. כלומר, מתוך 5.75 צריך להוריד את הסכום הזה.

א. אוזן:

אני מבקש לדעת תהליכי העליה לקרקע של כל ישוב.

שאלה אחרונה, האם היה ראוי לשקול

בענין הפיצויים לנשות אנשי צבא קבע את העובדה שאנשי צבא קבע אשר שרתו מעל ל-30 שנה ועברו ממקום למקום קבלו בדרגת תת-אלוף 311 אלף שקל פיצויים?

א. שפירא:

אני מצטער שחלק מחברי המערך אשר דברו לפני לא נמצאים, כי אני רוצה להגיד להם כמה מליים. בעצם אל תחשבו שרק אתם שואלים שאלות. בקואליציה שואלים כמעט אותן שאלות. הנה יושב פה חה"כ אוזן שהוא שותף לקואליציה ואומר: אני לא אצביע בעד ההצעה הזאת.

כשפניתי היום ובקשתי שיהיה קונסנזוס

בוועדה, זה מפני שב-1980, עד כמה שאני מבין, אשרו כ-75% מהסכום שמוצע פה.

מ. בן-מאיר:

אני רוצה לתקן אותך עכשו. את מסמך העקרונות הבאתי לממשלה ב-1980.

הסכומים במסמך העקרונות שהם 75% ממה שאתה רואה עכשן, הוצגו על ידי כפי שקבעתי אז כתקרה. כי לא רציתי להכשיל את הממשלה ולגרום לכך שתקבל החלטה על סכום מסוים ואחר כך כשנבוא להתחשבן בסוף נקטיין כאן והחלטת הממשלה לא תצא לפועל. כלומר, לא נכון לומר שזה בדיוק 20% מעל לסכום. הייתי זהיר והצגתי מה שחשבתי אז כתקרה.

א. שפירא:

אבל הביא את זה בפני ועדת הכספים של הכנסת. זה לא דבר חדש.

אם מישהו פועל בשביל לבקר את הממשלה

ולהוכיח כמה היא שלומיאלית. "ל זה אני לא רוצה לנהל ויכוח. זה עניינה של האוזיציה. מדוע אני פונה לאנשי המערך? אתם פניתם אלי כיו"ר הקואליציה. חה"כ נחמקין, אתה מדבר על קונסנזוס פוליטי. גם אצלנו במחנה הקואליציה ישנם אנשים שחוששים שזה יהיה תקדים ואחר-כך תבואנה קבוצות לחץ לתבוע אותו דבר. אתם הצבעתם בעד הסכמי קמפ-דיוויד. המערך לקח חלק יפה בזה. ידעתם שפה יצטרכו לשלם משהו. לא יפה לבוא ברגע האחרון ולהגיד: הכל שלומיאליות, כאשר 75% מהסכום נקבע בערך כתקרה ב-1980.

לגבי ענין המיסוי. אם למשל אדם

בנה לו עסק וזה חס וחלילה נשרף, זה כואב לו בדיוק כמו שאדם עוזב את מקום מגוריו. אם הוא מקבל דמי ביטוח, הוא משלם על זה מס. בואו נדע את האמת. כאשר נותנים להם נטו, זה עוד פעם כסף. זה לא דבר שאומרים לו: מפני שהעסק נשרף ואחה צריך עכשו לבנות מחדש, אתה צריך לשלם מס.

א. שפירא: בנושא אגרות החוב, יש הבדל אם מישהו אומר שעצם העניין שנותנים סכומים כאלה, זה דבר חמור ביותר. נגד זה אין מה להגיד, כי אולי גם 75% זה יותר מדי. אבל בשביל האינפלציה למשק, אין ספק שאם נותנים להם אגרות חוב זה יותר טוב. אני מציע שנהיה מעשיים. אני לא מאמין שאנחנו יכולים ללכת אחורה. לבוא היום ולהגיד לאנשים: דעו לכם יש פה בעלי מקצוע. הם אומרים שרבע היה מספיק, בואו נלך אחורה - זה באמת יביא לשפיכת דמים. זה אולי יוציא אותם מן הכלים.

היו"ר ש. לורינץ: נוריד את ענין שפיכת הדמים. לא צריך להגיד שיש ענין של חשש לשפיכות דמים. אני לא גורס את זה.

א. שפירא: הנושא הזה הוא לא ענין פוליטי, וזה לא ענין של כסף. פה משחקים עם דבר מאד מסוכן. מה שלא יגמרו, אני בעד שיגמרו את זה יחד עם המערך, מפני שהמערך הצביע בעד הסכמי קמפ-דיוויד.

י. כהן: אני לא רוצה לגעת בצד העקרוני. הבעתי את דעתי גם על הצד העקרוני וגם על דרך הטיפול. רציתי לשאול כמה שאלות. 1. אני מבין שהסכום של החקלאים כולל השקעה עצמית, והסכום של בעלי התעשייה ושכירים זה סכום חקני ללא השקעה עצמית. לגבי בעלי עסקים, האם נלקח בחשבון נכס ברכישה או שכירות? כנ"ל לגבי בעלי דירות.

2. כמה עולה ליישב. מתיישב מחדש בחבל הבשור? חקציב חקני.

א. נחמקין: לו היה פה חה"כ שפירא, הייתי אומר לו, שאני הייתי שותף למשא ומתן; שאני שלוש שנים טוען שהשחיתו את הציבור הזה, ואני לא יכול לתת לזה יד. השאלה שלי היא, האם יש תביעה מצד המתיישבים לשלם את שכר עורכי-הדין? מ. בן-מאיר: יש תביעה, ולא שולם.

י. כהן (אורגד): אני שומע פערים רציניים בין ההערכות של חה"כ נחמקין לגבי כמה צריך לעלות היום משק לבין מה שאומרים לי מתיישבים, כאשר הם אומרים שלמחר נטו שהם משלמים צריך להוסיף את התשלום של דמי הסכמה ומס שבח. כשאני מגדיר משק אני מגדיר משק שאמור לתת הכנסה שנתית דומה למה שנוחן מושב שדות.

מ. בן-מאיר: נקודות וחק לא מתוספות על הסרום. השקעה עצמית, יצטרכו להוכיח בדרך שמוכיחים. או בחשבונות או בספרים.

י. כהן (אורגד): אם אני מוכיח שהשקעתי בביתן שלי עוד 10 מליון לירות בצידוד, זה מתוסף ל-3.2?

מ. בן-מאיר: אמרתי בפירוש כן. מוניסיין - אני מצטט ממה שלמדתי. הפיצוי למיגזר העסקי, לא על הבית, מורכב משני חלקים. חלק, הכנסה משנח ההכנסה הגדולה שהיחה לו; וחלק משומת המסים. לא התוסף שום

נשאלה שאלה אם עבדתי על-פי מסמך העקרונות. עבדתי על-פי מסמך העקרונות. אבדן הכנסה כלול בחוץ העניין במקום שזה

מ. בן-מאיר:

מתאים.

סטיה - זה 20% במספרים אבסולוטיים.

במושב ותיק זה הרבה יותר ממושב חדש.

היתה שאלה פחות או יותר זהה

לחברי הכנסת י. כהן וי. כהן (אורגד). בפיתחה שלום, אני נותן מספרים מדוייקים, באותו נובמבר 1980, באותו דיון שהיה כאן בשעתו אמרתי, ואחזור על המספרים של אז, כאשר הסכומים שאנחנו דברנו עליהם היו 13-14 מליון לירות למשק, משק תקני בבשור עלה 9.7 מליון לירות.

יש נקודה אחת שאמרתי בכנסת הקודמת ואני חוזר עליה כאן, אחת הבעיות שעמדה לפנינו, ואני לא נכנס לבקורת, הקמת משק חדש אז, ואני הבאתי דוגמא של מושב לכיש, עלתה יותר ממה שפיצינו את חברי אוגדה שרצו ללכת ללכיש, ומיד אומר כמה עולה משק. כלומר, הקמת משק מחדש עולה הרבה יותר מאשר קניית משק בכל מקום שהוא בבשור איתרע המזל שמה שנבנה שם, רובו ככולו לא נבנה למתפנים בפיתחה. לעומת זה הבניה בזיקים ומגן היא יקרה מאד. לאנשי נתיב העשרה ישאר מעט מאד כסף. הקושי שלנו היה לומר למי שלא הולך למשק כאשר הנוהל הוא פיצוי בכסף, למי שהולך למשק אני משלם 50 מליון לירות. למי שלא הולך למשק אני משלם רבע מזה. מדוע? כך. כאן היה קושי ביצירת אמות מידה שונות, בולטות מאד.

אני לוקח במחירים של ירייה אח מה שאמרת קודם. מה שהיה 9, היום זה 18.20

י. כהן (אורגד):

בבשור תקני.

ולא תקני זה 25.

א. נחמקין:

לא תקני בשדות זה שבילים צבעוניים, זה בריכת שחיה. לא תקני בניר אברהם

מ. בן-מאיר:

זה כמעט כלום.

אומר מר בן-מאיר כך: לניר אברהם אני נותן 5.2 מליון שקלים שזה בערך 20% יותר מאשר מסמך העקרונות. אבל אומר מר בן-מאיר: להקים משק כמו ניר אברהם בבשור היה עולה כ-20 מליון לירות והקושי היה להגיד לאיש שלא הולך למשק: אני אתן לך הרבה יותר.

י. כהן (אורגד):

תודה רבה. ישיבה זו נעולה.

היו"ר ש. לורינץ:

הישיבה ננעלה בשעה 18.00